

WYROK SĄDU PIERWSZEJ INSTANCJI (piąta izba)

z dnia 30 maja 2006 r. *

W sprawie T-87/94

J.C. Blom, zamieszkały w Blokker (Niderlandy), oraz pozostali skarżący, których nazwiska są podane w załączniku, początkowo reprezentowani przez adwokatów H. Bronkhorsta i E. Pijnackera Hordijka, a następnie przez E. Pijnackera Hordijka,

strona skarżąca,

przeciwko

Radzie Unii Europejskiej, początkowo reprezentowanej przez A. Brautigama i A.M. Colaert, działających w charakterze pełnomocników, a następnie przez A.M. Colaert,

strona pozwana,

* Język postępowania: niderlandzki.

Komisji Wspólnot Europejskich, początkowo reprezentowanej przez T. van Rijna, działającego w charakterze pełnomocnika, wspieranego przez adwokata H.J. Rabego, a następnie przez M. van Rijna, z adresem do doręczeń w Luksemburgu,

strona pozwana,

mającej za przedmiot skargę o odszkodowanie, na podstawie art. 178 traktatu WE (obecnie art. 235 WE) i art. 215 akapit drugi traktatu WE (obecnie art. 288 akapit drugi WE), z tytułu szkody poniesionej rzekomo przez skarżącego z powodu uniemożliwienia mu wprowadzania do obrotu mleka na podstawie rozporządzenia Rady (EWG) nr 857/84 z dnia 31 marca 1984 r. dotyczącego zasad zastosowania opłaty zgodnie z art. 5c rozporządzenia (EWG) nr 804/68 w sektorze mleka i przetworów mlecznych (Dz.U. L 90, str. 13), zmienionego rozporządzeniem Komisji (EWG) nr 1371/84 z dnia 16 maja 1984 r. ustanawiającym szczegółowe zasady stosowania dodatkowej opłaty wyrównawczej określonej w art. 5c rozporządzenia nr 804/68 (Dz.U. L 132, str. 11),

SĄD PIERWSZEJ INSTANCJI
WSPÓLNOT EUROPEJSKICH (piąta izba),

w składzie: M. Vilaras, prezes, M.E. Martins Ribeiro i K. Jürimäe, sędziowie,
sekretarz: J. Plingers, administrator,

uwzględniając procedurę pisemną i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 29 listopada 2005 r.,

wydaje następujący

Wyrok

Ramy prawne

- 1 Rozporządzenie Rady (EWG) nr 1078/77 z dnia 17 maja 1977 r. wprowadzające system premii z tytułu niewprowadzania do obrotu mleka i przetworów mlecznych oraz z tytułu konwersji stad mlecznych (Dz.U. L 131, str. 1) przewidywało wypłatę premii za niewprowadzanie do obrotu lub premii za konwersję producentom, którzy zobowiązali się nie wprowadzać do obrotu mleka lub przetworów mlecznych w trakcie pięcioletniego okresu niewprowadzania do obrotu lub nie wprowadzać do obrotu mleka lub przetworów mlecznych i przekształcić swoje stada bydła mlecznego w stada bydła mięsnego w trakcie czteroletniego okresu konwersji.
- 2 Producenci mleka, którzy zawarli zobowiązanie na podstawie rozporządzenia nr 1078/77, zwani są potocznie „producentami SŁOM”. Skrót ten pochodzi od niderlandzkiego wyrażenia „slachten en omschakelen” (dokonać uboju i konwersji), opisującego ich obowiązki w ramach systemu niewprowadzania do obrotu i konwersji.
- 3 Rozporządzenie Rady (EWG) nr 856/84 z dnia 31 marca 1984 r. zmieniające rozporządzenie (EWG) nr 804/68 w sprawie wspólnej organizacji rynku mleka i przetworów mlecznych (Dz.U. L 90, str. 10) oraz rozporządzenie Rady nr 857/84 z dnia 31 marca 1984 r. przyjmujące ogólne zasady stosowania opłaty wyrównawczej określonej w art. 5c rozporządzenia (EWG) nr 804/68 w sektorze mleka

i przetworów mlecznych (Dz.U. L 90, str. 13) wprowadziły od dnia 1 kwietnia 1984 r. dodatkową opłatę wyrównawczą pobieraną od ilości dostarczonego mleka przekraczającej ilość referencyjną, określanej dla każdego podmiotu skupującego w granicach ilości całkowitej zagwarantowanej dla każdego państwa członkowskiego. Ilość referencyjna zwolniona z dodatkowej opłaty wyrównawczej była równa ilości mleka lub ekwiwalentu mleka dostarczonej przez producenta bądź zakupionej przez mleczarnię, w zależności od formuły wybranej przez państwo, w ciągu roku referencyjnego, którym w przypadku Niderlandów był rok 1983.

- 4 Szczegółowe zasady stosowania dodatkowej opłaty wyrównawczej określonej w art. 5c rozporządzenia (EWG) nr 804/68 zostały określone w rozporządzeniu Komisji (EWG) nr 1371/84 z dnia 16 maja 1984 r. (Dz.U. L 132, str. 11).
- 5 Producenci, którzy nie dostarczali mleka w roku referencyjnym przyjętym przez dane państwo członkowskie, wypełniając zobowiązanie podjęte z tytułu rozporządzenia 1078/77, byli wyłączeni z przydziału ilości referencyjnej.
- 6 W wyrokach z dnia 28 kwietnia 1988 r. w sprawie 120/86 Mulder, Rec. str. 2321 (zwanym dalej „wyrokiem w sprawie Mulder I”) i sprawie 170/86 von Deetzen, Rec. str. 2355 (zwanym dalej „wyrokiem w sprawie von Deetzen”), Trybunał stwierdził nieważność rozporządzenia nr 857/84 zmienionego rozporządzeniem nr 1371/84 w zakresie, w jakim rozporządzenie to nie przewidywało przydzielenia ilości referencyjnej producentom, którzy wypełniając zobowiązanie podjęte na podstawie rozporządzenia nr 1078/77, nie dostarczali mleka w roku referencyjnym przyjętym przez dane państwo członkowskie.
- 7 W następstwie wyroków w sprawie Mulder I oraz w sprawie von Deetzen, pkt 6 powyżej, Rada przyjęła w dniu 20 marca 1989 r. rozporządzenie (EWG) nr 764/89 zmieniające rozporządzenie nr 857/84 (Dz.U. L 84, str. 2), które weszło w życie dnia 29 marca 1989 r., w celu umożliwienia przyznania producentom SŁOM specjalnej ilości referencyjnej wynoszącej 60% ich produkcji z ostatnich 12 miesięcy

poprzedzających podjęcie zobowiązania do niewprowadzania do obrotu lub konwersji na podstawie rozporządzenia nr 1078/77.

- 8 Producenci, którzy podjęli zobowiązanie do niewprowadzania do obrotu lub zobowiązanie do konwersji na podstawie rozporządzenia nr 764/89 i otrzymali ilość referencyjną, zwaną „specjalną”, okreśłani są jako „producenci SŁOM I”.
- 9 Artykuł 3a ust. 1 lit. b) rozporządzenia nr 857/84 zmienionego rozporządzeniem nr 764/89 uzależniał przyznanie ilości referencyjnej w szczególności od wykazania przez producentów „w uzasadnieniu wniosku, że są w stanie w pełnym zakresie wytworzyć we własnym gospodarstwie wnioskowaną ilość referencyjną” [tłumaczenie nieoficjalne, podobnie jak wszystkie cytaty z tego rozporządzenia poniżej].
- 10 Zgodnie z art. 3a ust. 1 tiret pierwsze wspomnianego rozporządzenia, przepis ten dotyczył producenta, dla „którego okres niewprowadzania do obrotu lub konwersji w wykonaniu zobowiązania podjętego na podstawie rozporządzenia [...] nr 1078/77 upływa[ł] po 31 grudnia 1983 r. lub po 30 września 1983 r. w państwach członkowskich, w których dostawy mleka w okresie od kwietnia do września wynoszą co najmniej dwukrotność dostaw od października do marca kolejnego roku”.
- 11 Wyrokiem z dnia 11 grudnia 1990 r. w sprawie C-189/89 Spagl, Rec. str. I-4539, Trybunał stwierdził nieważność art. 3a ust. 1 tiret pierwsze rozporządzenia nr 857/84 zmienionego rozporządzeniem nr 764/89 w zakresie, w jakim wyłączało ono od przyznania specjalnej ilości referencyjnej na podstawie tego przepisu producentów, których okres niewprowadzania do obrotu lub konwersji w wykonaniu zobowiązania podjętego na podstawie rozporządzenia nr 1078/77 upłynął przed 31 grudnia 1983 r. lub ewentualnie przed 30 września 1983 r.

- 12 W następstwie wyroku w sprawie Spagl, pkt 11 powyżej, Rada przyjęła rozporządzenie (EWG) nr 1639/91 z dnia 13 czerwca 1991 r. zmieniające rozporządzenie nr 857/84 (Dz.U. L 150, str. 35), które uchylając warunki, których nieważność stwierdził Trybunał, związane w szczególności z chwilą, w której wygasało zobowiązanie do niewprowadzania do obrotu, umożliwiło przyznanie specjalnej ilości referencyjnej zainteresowanym producentom. Nazywani są oni „producentami SLOM II”. Producenci, których zobowiązanie do niewprowadzania do obrotu na podstawie rozporządzenia nr 1078/77 wygasło w 1983 r., określani są jako podkategoria producentów SLOM II „producentami SLOM 1983”.
- 13 Wyrokiem wstępnym z dnia 19 maja 1992 r. w sprawach połączonych C-104/89 i C-37/90 Mulder i in. przeciwko Radzie i Komisji, Rec. str. I-3061, zwanym dalej „wyrokiem w sprawie Mulder II”, Trybunał orzekł, że Wspólnota jest odpowiedzialna za szkody poniesione przez określonych producentów mleka, którzy podjęli zobowiązania na podstawie rozporządzenia nr 1078/77 i następnie zostali objęci ograniczeniem wprowadzania do obrotu mleka na podstawie rozporządzenia nr 857/84. Trybunał wezwał strony do ustalenia należnych kwot za obopólnym porozumieniem.
- 14 W następstwie tego wyroku Rada i Komisja opublikowały w Dzienniku Urzędowym Wspólnot Europejskich z dnia 5 kwietnia 1992 r. komunikat 92/C 198/04 (Dz.U. C 198, str. 4, zwany dalej „komunikatem z dnia 5 sierpnia 1992 r.”). Po przypomnieniu w nim konsekwencji wyroku w sprawie Mulder II, pkt 13 powyżej, instytucje wyraziły swoją wolę określenia praktycznych zasad wypłaty odszkodowań dla zainteresowanych producentów w celu zagwarantowania pełnego skutku temu wyrokowi.
- 15 Do czasu przyjęcia tych zasad instytucje zobowiązały się do niepodnoszenia zarzutu przedawnienia wynikającego z art. 46 statutu Trybunału Sprawiedliwości względem każdego producenta spełniającego warunki wynikające z wyroku w sprawie Mulder II, pkt 13 powyżej. Niemniej zobowiązanie to zostało uzależnione od tego, czy roszczenie odszkodowawcze nie było przedawnione już w dniu publikacji komunikatu z dnia 5 sierpnia 1992 r. lub w dniu, w którym producent złożył wniosek do jednej z instytucji.

16 Następnie Rada określiła wspomniane praktyczne zasady, przyjmując rozporządzenie (EWG) nr 2187/93 z dnia 22 lipca 1993 r. przewidujące ofertę rekompensat dla niektórych producentów mleka i przetworów mlecznych, tymczasowo objętych ograniczeniami prowadzenia przez nich handlu (Dz.U. L 196, str. 6). Rozporządzenie to przewidywało na rzecz producentów, którzy otrzymali ostateczną ilość referencyjną, propozycję zryczałtowanego wynagrodzenia szkód poniesionych w ramach stosowania regulacji wskazanej w wyroku w sprawie Mulder II, pkt 13 powyżej.

17 Artykuł 14 akapit trzeci rozporządzenia nr 2187/93 stanowi:

„Nieprzyjęcie oferty w terminie dwóch miesięcy od jej otrzymania powoduje, że nie wiąże ona na przyszłość danych instytucji wspólnotowych” [tłumaczenie nieoficjalne].

18 Wyrokiem z dnia 13 stycznia 1999 r. w sprawie T-1/96 Böcker-Lensing i Schulze-Beiering przeciwko Radzie i Komisji, Rec. str. II-1, zwanym dalej „wyrokiem w sprawie Böcker-Lensing”, Sąd orzekł, że Wspólnota nie jest odpowiedzialna wobec tych producentów, których zobowiązanie SŁOM wygasło w 1983 r. i którzy nie wznowili produkcji mleka przed wejściem w życie rozporządzenia nr 857/84 ani nie wykazali, że podjęli działania mogące udowodnić ich zamiar wznowienia produkcji z końcem okresu niewprowadzania do obrotu.

19 W wyroku w sprawie Böcker-Lensing, pkt 18 powyżej, Sąd orzekł również, że fakt, iż skarżący otrzymali od władz narodowych ilość referencyjną, nie może obalać wniosku, jaki przyjęto odnośnie do powstania odpowiedzialności Wspólnoty, ponieważ przyznanie ilości referencyjnej nie przesądzało kwestii istnienia roszczenia odszkodowawczego na podstawie art. 288 akapit drugi WE, gdyż zachowanie władz narodowych nie jest wiążące dla Wspólnoty.

- 20 Wyrokiem z dnia 27 stycznia 2000 r. w sprawach połączonych C-104/89 i C-37/90 Mulder i in. przeciwko Radzie i Komisji, Rec. str. I-203, zwanym dalej „wyrokiem w sprawie Mulder III”, Trybunał orzekł w przedmiocie wysokości odszkodowań dochodzonych przez skarżących w sprawach objętych wyrokiem w sprawie Mulder II, pkt 13 powyżej.
- 21 Decyzją z dnia 28 listopada 2000 r. [C(2000) 3592 wersja ostateczna] Komisja, która na podstawie art. 15 rozporządzenia Rady (WE) nr 2330/98 z dnia 22 października 1998 r. przewidującego ofertę rekompensat dla niektórych producentów mleka i przetworów mlecznych tymczasowo objętych ograniczeniem prowadzenia przez nich handlu (Dz.U. L 291, str. 4) była uprawniona do zatwierdzenia przekazania ofert odszkodowania producentom, którzy znajdowali się w sytuacji odpowiadającej warunkom powstania zobowiązania Wspólnoty, ale którzy nie otrzymali odszkodowania na mocy rozporządzenia (EWG) nr 2187/93 lub innych przepisów przyjętych w ramach rozporządzenia nr 2330/98, zaproponowała określonym producentom niderlandzkim odszkodowanie, które odpowiadało odszkodowaniu ustalonemu przez Trybunał w wyroku w sprawie Mulder III, pkt 20 powyżej.
- 22 Wyrokami z dnia 31 stycznia 2001 r. w sprawie T-533/93 Bouma przeciwko Radzie i Komisji, Rec. str. II-203, zwanym dalej „wyrokiem w sprawie Bouma”, oraz w sprawie T-73/94 Beusmans przeciwko Radzie i Komisji, Rec. str. II-223, zwanym dalej „wyrokiem w sprawie Beusmans”, Sąd oddalił skargi z tytułu odpowiedzialności pozaumownej Wspólnoty wniesione na podstawie art. 235 WE i art. 288 akapit drugi WE przez dwóch producentów mleka w Niderlandach, którzy podjęli w ramach rozporządzenia nr 1078/77 zobowiązania do niewprowadzania do obrotu, które wygasły w 1983 r.
- 23 W pkt 45 ww. wyroku w sprawie Bouma (pkt 44 wyroku w sprawie Beusmans) Sąd stwierdził na podstawie wyroku w sprawie Spagl, pkt 11 powyżej, że producenci, których zobowiązanie wygasło w 1983 r., nie mogą skutecznie powoływać się w uzasadnieniu skargi o odszkodowanie na naruszenie zasady ochrony uzasadnionych oczekiwań, o ile nie wykażą, że powody, dla których nie wznowili produkcji mleka w ciągu roku referencyjnego, były związane z faktem, że wstrzymali tę produkcję na określony czas i że ze względu na organizację tej produkcji nie mieli możliwości natychmiastowego jej wznowienia.

24 W pkt 46 wyroku w sprawie Bouma (pkt 45 wyroku w sprawie Beusmans), pkt 22 powyżej, Sąd odwołał się do wyroku w sprawie Mulder II, pkt 13 powyżej, stwierdzając, co następuje:

„Ponadto z wyroku w sprawie Mulder II, a dokładnie z pkt 23 wynika, że odpowiedzialność Wspólnoty jest uzależniona od tego, czy producenci w sposób wyraźny okazali swój zamiar wznowienia produkcji mleka z chwilą wygaśnięcia ich zobowiązania do niewprowadzania do obrotu. Aby bowiem w wyniku niezgodności z prawem, która doprowadziła do stwierdzenia nieważności rozporządzeń, z powodu których doszło do sytuacji, w jakiej znaleźli się producenci SŁOM, powstało roszczenie odszkodowawcze tych producentów, musieli oni nie mieć możliwości wznowienia produkcji mleka. Oznacza to, że producenci, których zobowiązanie wygasło przed wejściem w życie rozporządzenia nr 857/84, powinni byli wznowić tę produkcję lub przynajmniej podjąć działania w tym celu, takie jak dokonanie inwestycji, napraw lub konserwacja urządzeń niezbędnych do tej produkcji (zob. w tym względzie [...] opinię rzecznika generalnego Van Gervena do wyroku w sprawie Mulder II, Rec. str. I-3094, pkt 30)”.

25 Odnośnie do sytuacji skarżących Sąd dokonał następującego stwierdzenia w pkt 48 wyroku w sprawie Bouma (pkt 47 wyroku w sprawie Beusmans), pkt 22 powyżej:

„Biorąc pod uwagę fakt, że skarżący nie wznowił produkcji mleka pomiędzy datą wygaśnięcia swojego zobowiązania do niewprowadzania do obrotu [...] a wejściem w życie w dniu 1 kwietnia 1984 r. systemu kwot, aby można było uznać jego żądanie odszkodowania za zasadne, powinien wykazać, że miał zamiar wznowienia tej produkcji z chwilą wygaśnięcia swojego zobowiązania do niewprowadzania do obrotu i że nie miał możliwości uczynienia tego z powodu wejścia w życie rozporządzenia nr 857/84”.

26 Wyrokiem z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawach połączonych C-162/01 P i C-163/01 P Bouma i Beusmans przeciwko Radzie i Komisji, Rec. str. I-4509, zwanym dalej „wyrokiem w sprawie Bouma i Beusmans”, Trybunał oddalił odwołania wniesione od wyroków w sprawie Bouma, pkt 22 powyżej, oraz w sprawie Beusmans, pkt 22 powyżej.

27 W pkt 62 i 63 wyroku w sprawie Bouma i Beusmans, pkt 26 powyżej, Trybunał stwierdził:

„62 Sąd ograniczył się do stwierdzenia na podstawie wyroku w sprawie Spagl [pkt 11 powyżej] w pkt 45 wyroku w sprawie Bouma (pkt 44 wyroku w sprawie Beusmans), że producenci, których zobowiązanie wygasło w 1983 r., powinni byli wykazać, że powody, dla których nie wznowili produkcji mleka w ciągu roku referencyjnego, były związane z faktem, że wstrzymali oni tę produkcję na określony czas i ze względów organizacji tej produkcji nie mieli możliwości natychmiastowego jej wznowienia.

63 Taka wykładnia wyroku w sprawie Spagl [pkt 11 powyżej] jest prawidłowa”.

28 W pkt 72 wyroku w sprawie Bouma i Beusmans, pkt 26 powyżej, Trybunał stwierdził:

„[...] przesłanki dochodzenia odszkodowania przez panów Boumę i Beusmansa jako producentów SLOM 1983 mogą wynikać wyłącznie z wykładni, jakiej Trybunał dokonał w odniesieniu do przepisów z tej dziedziny. Rozporządzenie nr 1639/91 zmienia bowiem art. 3a rozporządzenia nr 857/84 zmienionego rozporządzeniem nr 764/89, dotyczący przyznania specjalnej ilości referencyjnej, ale nie określa przesłanek dochodzenia odszkodowania przez producenta SLOM 1983. Odszkodowanie na podstawie rozporządzenia nr 2187/93 pozostaje rozwiązaniem niezależnym, ponieważ wprowadzony przez nie system stanowi alternatywę dla rozwiązania sporu przed sądem i otwiera dodatkową drogę do otrzymania odszkodowania (wyrok [Trybunału] z dnia 9 października 2001 r. w sprawach połączonych od C-80/99 do C-82/99 Flemmer i in., Rec. str. I-7211, pkt 47)”.

29 W pkt 89 i 90 wyroku w sprawie Bouma i Beusmans, pkt 26 powyżej, Trybunał doszedł do następującego stwierdzenia:

„89 Wbrew stanowisku p. Boumy i Beusmansa Sąd mógł w pkt 46 wyroku w sprawie Bouma (pkt 45 wyroku w sprawie Beusmans) dojść do ogólnego wniosku, że odpowiedzialność Wspólnoty jest uzależniona od wyraźnego okazania przez producentów zamiaru wznowienia produkcji mleka z chwilą wygaśnięcia ich zobowiązania do niewprowadzania do obrotu.

90 W konsekwencji Sąd mógł wymagać w pkt 46 wyroku w sprawie Bouma (pkt 45 wyroku w sprawie Beusmans), aby producent SLOM 1983 okazał zamiar wznowienia produkcji mleka z chwilą wygaśnięcia swojego zobowiązania na podstawie rozporządzenia nr 1078/77, rozpoczynając produkcję lub przynajmniej, podobnie jak producenci SLOM I, podejmując działania w tym celu takie jak dokonanie inwestycji, napraw lub konserwacja urządzeń niezbędnych do tej produkcji”.

30 W pkt 100 i 101 wyroku w sprawie Bouma i Beusmans, pkt 26 powyżej, Trybunał orzekł następująco:

„100 W tym względzie należy zauważyć, że — jak podniosła rzecznik generalny w pkt 125 opinii — rozkład ciężaru dowodu przyjęty przez Sąd w zaskarżonych wyrokach jest zgodny z utrwalonym orzecznictwem, na podstawie którego to skarżący jest zobowiązany do wykazania, że spełnione zostały różne przesłanki odpowiedzialności pozaumownej Wspólnoty. Ponieważ odpowiedzialność ta może powstać tylko wtedy, gdy producent wykaże swój zamiar podjęcia wprowadzania do obrotu mleka bądź to

podejmując na nowo produkcję po wygaśnięciu swojego zobowiązania do niewprowadzania do obrotu, bądź to okazując tę wolę w inny sposób, dochodzący odszkodowania jest zobowiązany wykazać, że rzeczywiście miał taki zamiar.

- 101 Odnośnie do zarzutu, że panowie Bouma i Beusmans nie mogli przewidzieć konsekwencji, jakie mogło mieć niewznowienie produkcji przed 1 kwietnia 1984 r., należy stwierdzić, iż tak jak każdy podmiot mający zamiar rozpoczęcia produkcji mlecznej, powinni byli liczyć się z podporządkowaniem przyjętym w tym czasie przepisom z dziedziny polityki rynków. Nie mogli oni zatem zasadnie spodziewać się, że będą mogli wznowić produkcję na takich samych zasadach jak te, które obowiązywały wcześniej (zob. podobnie wyrok w sprawie Mulder I, pkt 23)”.

Okoliczności faktyczne leżące u podstaw sporu

- 31 Skarżący, producent mleka w Niderlandach, podjął w dniu 1 października 1978 r. w ramach rozporządzenia nr 1078/77 zobowiązanie do niewprowadzania do obrotu, które wygasło w dniu 1 października 1983 r.
- 32 Skarżący nie wznowił produkcji mleka ani z chwilą wygaśnięcia swojego zobowiązania, ani przed wejściem w życie rozporządzenia nr 857/84.
- 33 Po przyjęciu rozporządzenia nr 1639/91 skarżący zwrócił się do władz niderlandzkich o przyznanie tymczasowej specjalnej ilości referencyjnej, która została mu przyznana od dnia 15 czerwca 1991 r., a następnie stała się ostateczną specjalną ilością referencyjną.

- 34 Na podstawie rozporządzenia nr 2187/93 władze niderlandzkie w imieniu Wspólnoty skierowały do skarżącego ofertę rekompensaty w wysokości 114 778,61 NLG.
- 35 Skarżący, uznając oszacowanie szkody na kilogram za zbyt niskie i biorąc pod uwagę fakt, że oferta nie przewidywała odsetek wyrównawczych lub przynajmniej kompensacji deprecjacji waluty za okres do 19 maja 1992 r., odrzucił ofertę rekompensaty złożoną na podstawie rozporządzenia nr 2187/93.
- 36 W ramach rozporządzenia nr 2330/98 nie skierowano do skarżącego oferty rekompensaty.
- 37 W wyniku negocjacji prowadzonych w drugiej połowie 2000 r. pomiędzy przedstawicielami producentów SLOM i przedstawicielami Komisji zawarto porozumienie w przedmiocie kwot, których producenci SLOM 1983, do których należy skarżący, mogliby dochodzić z tytułu odszkodowania, jeżeli zostałaby stwierdzona odpowiedzialność Wspólnoty względem tej grupy.

Przebieg postępowania

- 38 Pismem, które wpłynęło do sekretariatu Sądu w dniu 25 lutego 1994 r., skarżący T.H. Clemens, N.J.G.M. Costongs, W.A.J. Derks, R.P. Geertsema, W. Hermsen, P. Hogenkamp, J.H. Kelder, B.A. Kokkeler, G.M. Kuijs, E.J. Liefting, J.H. Nieuwenhuizen, D.J. Preuter, H. Rossel, A.J. M. Sturkenboom, J.J. de Wit, J.C. Blom, A.J. Keurhorst, A.J. Scholten i G.E.J. Wilmink wnieśli niniejszą skargę. Skarga została zarejestrowana pod numerem T-87/94.

- 39 Postanowieniem prezesa drugiej izby z dnia 31 sierpnia 1994 r. Sąd połączył sprawy od T-530/93 do T-533/93, od T-1/94 do T-4/94, T-11/94, T-53/94, T-71/94, od T-73/94 do T-76/94, T-86/94, T-87/94, T-91/94, T-94/94, T-96/94, od T-101/94 do T-106/94, od T-118/94 do T-124/94, T-130/94 i T-253/94.
- 40 Postanowieniem drugiej izby z dnia 31 sierpnia 1994 r. Sąd zawiesił postępowanie w powyższych sprawach do czasu ogłoszenia wyroku w sprawie Mulder III, pkt 20 powyżej.
- 41 Postanowieniem prezesa pierwszej izby powiększonej z dnia 24 lutego 1995 r. Sąd połączył sprawy T-372/94 i T-373/94 ze sprawami wymienionymi w pkt 39 niniejszego wyroku.
- 42 W dniu 30 września 1998 r. miało miejsce przed Sądem nieformalne spotkanie, w którym uczestniczyli przedstawiciele stron. W trakcie posiedzenia strony miały możliwość zajęcia stanowiska odnośnie do dokonanej przez Sąd klasyfikacji analitycznej spraw dotyczących producentów SLOM, w ramach której kategoria „C” obejmowała tych producentów SLOM, którym przedstawiono ofertę rekompensaty na podstawie rozporządzenia nr 2187/93, odrzuconą przez nich ze względu na metodę oszacowania szkody oraz podniesienie zarzutu przedawnienia przez instytucje.
- 43 Pismem wniesionym do sekretariatu Sądu w dniu 24 stycznia 2001 r. skarżący T.H. Clemens, N.J.G.M. Costongs, W.A.J. Derks, R.P. Geertsema, W. Hermsen, P. Hogenkamp, J.H. Kelder, G.M. Kuijs, E.J. Liefing, J.H. Nieuwenhuizen, D.J. Preuter, A.J.M. Sturkenboom i J.J. de Wit cofnęli skargę w sprawie T-87/94.

- 44 Postanowieniem prezesa czwartej izby powiększonej z dnia 15 marca 2001 r. Sąd wykreślił nazwiska stron wymienionych powyżej z listy skarżących w sprawie T-87/94.
- 45 W dniu 17 stycznia 2002 r. odbyło się przed Sądem nieformalne spotkanie, w którym uczestniczyli przedstawiciele stron. Strony doszły do porozumienia odnośnie do wyboru sprawy pilotującej spośród kategorii I producentów SŁOM, na wypadek gdyby Trybunał utrzymał w mocy wyroki w sprawie Bouma, pkt 22 powyżej, oraz sprawie Beusmans, pkt 22 powyżej, a skarżący J. Blom został upoważniony do wniesienia uaktualnionej skargi w sprawie pilotującej.
- 46 W dniu 5 lutego 2003 r. skarżący J. Blom wniósł do sekretariatu Sądu uaktualnioną skargę i w załączonym do niej piśmie wniósł o wznowienie postępowania dotyczącego jego skargi i wyboru tej sprawy jako sprawy pilotującej.
- 47 Rada i Komisja złożyły swoje uwagi dotyczące wznowienia postępowania w sprawie T-87/94 w odniesieniu do skarżącego pismami wniesionymi odpowiednio w dniu 21 lutego i 7 marca 2003 r.
- 48 Rada wniosła o ograniczenie postępowania do kwestii podniesionych w uaktualnionej skardze, które nie były rozpatrywane w sprawach objętych wyrokami w sprawie Bouma, pkt 22 powyżej, i sprawie Beusmans, pkt 22 powyżej. Zgoda Komisji na wybór sprawy T-87/94 jako sprawy pilotującej została udzielona, pod warunkiem że Sąd nie wyda orzeczenia przed ogłoszeniem wyroku w sprawie Bouma i Beusmans, pkt 26 powyżej.

- 49 Zarządzeniem prezesa pierwszej izby z dnia 26 marca 2003 r. Sąd po wysłuchaniu stron rozłączył sprawę T-87/94 od spraw wymienionych w pkt 39 niniejszego wyroku w zakresie dotyczącym skarżącego i wznowił postępowanie w sprawie T-87/94 w odniesieniu do skarżącego.
- 50 Postanowieniem pełnego składu z dnia 2 lipca 2003 r. Sąd przekazał niniejszą sprawę izbie złożonej z trzech sędziów, w tym przypadku pierwszej izbie.
- 51 Zarządzeniem prezesa pierwszej izby z dnia 28 maja 2004 r. Sąd na podstawie art. 55 § 2 regulaminu postanowił o rozpoznaniu niniejszej sprawy w pierwszej kolejności.
- 52 Ponieważ skład izb Sądu został zmieniony z początkiem nowego roku sądowego, sędzia sprawozdawca został przydzielony do piątej izby, której w konsekwencji przekazano niniejszą sprawę.
- 53 Na podstawie sprawozdania sędziego sprawozdawcy Sąd (piąta izba) postanowił otworzyć procedurę ustną z pominięciem środków dowodowych. Niemniej w ramach środków organizacji postępowania Sąd wezwał skarżącego do udzielenia odpowiedzi na pytania pisemne oraz Radę do udzielenia odpowiedzi na jedno pytanie pisemne, co uczynili oni w wyznaczonym terminie. Sąd wezwał również Komisję do przedstawienia jednego dokumentu. Komisja odpowiedziała na to wezwanie w wyznaczonym terminie.
- 54 Wystąpienia stron oraz ich odpowiedzi na pytania ustne Sądu zostały wysłuchane na posiedzeniu, które odbyło się w dniu 29 listopada 2005 r.

Żądania stron

55 Skarżący wnosi do Sądu o:

- nakazanie Wspólnocie zapłaty kwoty 68 896,57 EUR powiększonej o odsetki w wysokości 8% rocznie od dnia 19 maja 1992 r. do dnia zapłaty;
- obciążenie Komisji kosztami postępowania.

56 Rada wnosi do Sądu o:

- oddalenie skargi;
- obciążenie skarżącego kosztami postępowania.

57 Komisja wnosi do Sądu o:

- oddalenie skargi jako bezzasadnej;
- obciążenie skarżącego kosztami postępowania.

Co do prawa

- 58 Skarżący utrzymuje, że przesłanki powstania odpowiedzialności Wspólnoty zostały spełnione i że nie można uwzględnić podniesionego przez Radę zarzutu przedawnienia w części jego roszczenia, która to kwestia zresztą wykracza poza granice sporu prawnego wszczętego w ramach tego postępowania, nakreślone przez strony podczas spotkań negocjacyjnych.
- 59 Sąd uważa, że w niniejszym przypadku zbadanie kwestii przedawnienia wymaga uprzedniego ustalenia, czy Wspólnota może zostać pociągnięta do odpowiedzialności na podstawie art. 215 akapit drugi traktatu WE (obecnie art. 288 akapit drugi WE), a jeżeli tak, to do jakiego momentu (zob. podobnie ww. w pkt 22 wyroki Sądu w sprawach Bouma, pkt 28, i Beusmans, pkt 27 oraz wyrok z dnia 7 lutego 2002 r. w sprawie T-199/94 Gosch przeciwko Komisji, Rec. str. II-391, pkt 40).

W przedmiocie odpowiedzialności Wspólnoty

Argumenty stron

- 60 Argumentacja skarżącego składa się z trzech części. W pierwszej kolejności skarżący przywołuje prawa wynikające z tego, że jest on producentem SLOM, i podnosi, że nie należy wprowadzać różnicy między różnymi kategoriami producentów SLOM, jeżeli chodzi o uznanie odpowiedzialności Wspólnoty wynikającej w szczególności z oferty rekompensaty skierowanej do niego na podstawie rozporządzenia nr 2187/93, jak również z zachowania instytucji po przyjęciu tego rozporządzenia. W drugiej kolejności skarżący utrzymuje, że istnieją różnice między jego własną

sytuacją a sytuacją skarżących, których dotyczyły wyroki w sprawach Böcker-Lensing, pkt 18 powyżej, Bouma, pkt 22 powyżej, oraz Beusmans, pkt 22 powyżej. W trzeciej kolejności kwestionuje on przesłanki przyznania odszkodowania zaproponowanego na podstawie rozporządzenia nr 2330/98, które zostały opisane przez pozwane.

- 61 Skarżący przypomina najpierw, że jest producentem SŁOM i że dla wszystkich producentów SŁOM wspólny jest fakt, że prawodawca wspólnotowy, wprowadzając system kwot mlecznych w 1984 r., świadomie wyłączył ich z możliwości otrzymania kwoty mlecznej zwolnionej z opłaty dodatkowej, zwanej „ilością referencyjną”. Skarżący dodaje, że w ramach tego systemu wszystkim producentom wspólnotowym przyznano kwotę związaną bezpośrednio z faktyczną produkcją w „roku referencyjnym”, lecz prawie żaden producent SŁOM nie produkował mleka w roku referencyjnym 1983 ze względu na zobowiązania do niewprowadzania do obrotu podjęte w roku 1978 i latach następnych, w wyniku czego nie mogli oni żądać kwoty mlecznej w chwili wygaśnięcia ich zobowiązania do niewprowadzania do obrotu.
- 62 Następnie skarżący przypomina sentencje wyroków w sprawach Mulder I, pkt 6 powyżej, Spagl, pkt 11 powyżej, Mulder II, pkt 13 powyżej, oraz fakt, że Wspólnota jest zobowiązana na podstawie wyroku w sprawie Mulder II, pkt 13 powyżej, do naprawienia szkody wynikającej z utraconych korzyści, poniesionej przez producentów SŁOM, do których on sam należy, w odniesieniu do okresu, w którym niezgodnie z prawem zostali oni wyłączeni z produkcji mlecznej, to jest pomiędzy datą wygaśnięcia ich zobowiązania do niewprowadzania do obrotu a chwilą, w której mogli żądać specjalnej ilości referencyjnej.
- 63 Skarżący podnosi wreszcie, że z ofert rekompensaty złożonych na podstawie rozporządzenia nr 2187/93, które zdaniem pozwanych pozwalało wszystkim producentom mleka, w tym jemu samemu, na ubieganie się o odszkodowanie na podstawie wyroku w sprawie Mulder II, pkt 13 powyżej, wynika, że Wspólnota w sposób wyraźny uznała swoją odpowiedzialność względem producentów SŁOM,

którzy otrzymali ostateczną ilość referencyjną na podstawie rozporządzeń nr 764/89 i 1639/91, przy czym skarżący należy do kategorii producentów, który otrzymali ilość referencyjną na podstawie tego ostatniego rozporządzenia.

64 W uzasadnieniu tego uznania odpowiedzialności Wspólnoty skarżący podnosi nie tylko argumenty wynikające z wydanych przed przyjęciem rozporządzenia nr 2187/93 wyroków w sprawach Spagl, pkt 11 powyżej, i Mulder II, pkt 13 powyżej, komunikatu z dnia 5 sierpnia 1992 r., propozycji Komisji z dnia 21 kwietnia 1993 r. [COM(93) 161 wersja ostateczna, zwanej dalej „propozycją z dnia 21 kwietnia 1993 r.”] dotyczącej rozporządzenia nr 2187/93 oraz z rozporządzenia nr 2187/93, lecz również argumenty wynikające z zachowania tych instytucji po przyjęciu tego rozporządzenia, które wskazują wyraźnie, że nigdy nie wprowadzono rozróżnienia między producentami SLOM 1983 a producentami, których określa ono jako producentów SLOM 1984.

65 W tym względzie skarżący przedstawia następujące uwagi.

66 Jeżeli chodzi o okoliczności poprzedzające przyjęcie rozporządzenia nr 2187/93, skarżący podnosi, po pierwsze, że w wyroku w sprawie Spagl, pkt 11 powyżej, którego głównym przedmiotem było określenie praw i obowiązków producentów SLOM 1983, to jest kategorii, do której on należy, Trybunał uznał, iż producenci ci mieli prawo do ilości referencyjnej na tej samej podstawie co producenci SLOM 1984. Jego zdaniem wyrok ten był jednym z powodów, dla których Rada uchyliła rozporządzenie nr 2187/93, na mocy którego producenci SLOM 1983 byli traktowani w sposób taki sam jak producenci SLOM 1984, jeżeli chodzi o prawo do otrzymania ilości referencyjnych, z jednym wyjątkiem — specjalne ilości referencyjne zostały przyznane od chwili późniejszej.

67 Po drugie, skarżący podkreśla, że sprawa Mulder II, w której zapadł wyrok wymieniony w pkt 13 powyżej, będąca sprawą pilotującą, dotyczyła podobnie jak sprawa Spagl, w której zapadł wyrok wymieniony w pkt 11 powyżej, wszystkich

producentów SŁOM II, wśród nich producentów SŁOM 1983, którzy ponadto skupili się w organizacji broniącej ich interesów (Stichting SŁOM) i byli reprezentowani wspólnie przez adwokatów zarówno na posiedzeniach, jak i spotkaniach nieformalnych przed Trybunałem i Sądem oraz w trakcie negocjacji z pozwanymi w przedmiocie wysokości odszkodowań należnych w świetle wyroku w sprawie Mulder II, pkt 13 powyżej. Takie było też przekonanie pozwanych, które w tym względzie nigdy nie wprowadziły rozróżnienia między producentami SŁOM 1983 a producentami SŁOM 1984.

- 68 Po trzecie, skarżący podnosi, że w komunikacie z dnia 5 sierpnia 1992 r. pozwane zapowiedziały w następstwie wyroku w sprawie Mulder II, pkt 13 powyżej, iż ustalą praktyczne zasady odszkodowania dla wszystkich producentów SŁOM, a nie tylko dla skarżących, których dotyczył ten wyrok, ponieważ na mocy wyroku w sprawie Spagl, pkt 11 powyżej, nie ma w tym względzie żadnej różnicy pomiędzy producentami SŁOM 1983 a producentami SŁOM 1984.
- 69 Fakt, że Komisja uważała, iż jest zobowiązana do traktowania w równy sposób producentów SŁOM I i SŁOM II, wynikał bez wątpienia z uzasadnienia propozycji z dnia 21 kwietnia 1993 r.
- 70 W tym względzie skarżący przypomina następujący fragment przytoczonej powyżej propozycji, zatytułowany „Aspekty prawne: zasada”:

„Przyjęte rozwiązanie polega na złożeniu za pośrednictwem państw członkowskich wszystkim zainteresowanym producentom propozycji ugody, którą należy uznać za ostateczną płatność końcową. W przypadku odmowy producent nie ma innego wyboru, jak wykazać przed Trybunałem, że poniesiona przez niego szkoda jest wyższa od zaproponowanego odszkodowania, przy czym musi on liczyć się z odpowiednimi kosztami, ryzykiem i przedłużeniem terminów płatności. Ponieważ zaproponowane kwoty zostały skalkulowane bardzo hojnie, zakłada się, że uregulowana zostanie w ten sposób istotna większość przypadków”.

- 71 Zdaniem skarżącego z propozycji tej wynika, że w przypadku, gdyby propozycja nie została przyjęta, instytucje zastrzegły sobie wyłącznie prawo zakwestionowania wysokości szkody, a nie kręgu „zainteresowanych producentów”.
- 72 Ponadto skarżący podnosi, że zgodnie z motywami rozporządzenia nr 2187/93 miało ono charakter propozycji zbiorowej ugody skierowanej do wszystkich producentów mleka uprawnionych do ostatecznej ilości referencyjnej, wśród nich jego samego, oraz że nie wprowadzono żadnego rozróżnienia pomiędzy producentami SLOM I i SLOM II ani pomiędzy producentami SLOM 1983 i SLOM 1984.
- 73 Jeżeli chodzi o zachowanie się instytucji i orzecznictwo po przyjęciu rozporządzenia nr 2187/93, skarżący podnosi, że, primo, w ramach regularnych kontaktów utrzymywanych od wielu lat z adwokatami niderlandzkich producentów SLOM, secundo, w ramach nieformalnych spotkań przed Sądem, tertio, w ramach innych skarg o odszkodowanie wniesionych do Sądu, quarto, w szczególności w ramach „spraw o przedawnienie” i ich rozpatrzenia, quinto, w ramach rozpatrzenia skarg o odszkodowanie, względem których odpowiedzialność Wspólnoty została uznana dopiero od 1993 r., przedstawiciele Komisji nigdy nie dali najmniejszej oznaki, że mieli zamiar zastrzec sobie prawo odwołania uznania odpowiedzialności Wspólnoty wynikającej z rozporządzenia nr 2187/93 i ofert rekompensaty złożonych na podstawie tego rozporządzenia.
- 74 Skarżący przypomina, po pierwsze, że postępowania w sprawie skarg o odszkodowanie wniesionych do Sądu przez producentów, którzy odrzucili oferty rekompensaty na podstawie rozporządzenia nr 2187/93, wśród nich jego samego, zostały zawieszane do czasu ogłoszenia wyroku w sprawie Mulder III, pkt 20 powyżej. Jego zdaniem pozwane były przekonane od początku, że sprawa, w której zapadł ten wyrok, była sprawą pilotującą dla wszystkich niderlandzkich producentów SLOM, którym przyznano ostateczną ilość referencyjną, co wynikało wyraźnie w szczególności z różnych nieformalnych spotkań przeprowadzonych przez Sąd

w celu omówienia toku postępowań w licznych sprawach wszczętych przez producentów SLOM. W tym kontekście skarżący stwierdza, że pozwane nie kwestionują faktu, iż nie wprowadzono żadnego rozróżnienia między producentami SLOM 1983 a producentami SLOM 1984. Ponadto z jedynym wyjątkiem dotyczącym jego przypadku pozwane nie zakwestionowały odpowiedzialności Wspólnoty wobec producentów, którzy wnieśli skargi po odrzuceniu ofert rekompensaty złożonych na podstawie rozporządzenia nr 2187/93 i wobec których uznano wcześniej tę odpowiedzialność.

75 Skarżący dodaje, że od chwili przyjęcia rozporządzenia nr 2187/93 pozwane wiedziały, że większość producentów SLOM nie mogła zaakceptować propozycji odszkodowania określonej w tym rozporządzeniu z powodów przedstawionych w aktach sprawy Mulder II, w której zapadł wyrok wymieniony w pkt 13 powyżej, jak również w licznych skargach wniesionych do Sądu w 1993 i 1994 r. w imieniu niderlandzkich producentów SLOM, wśród nich również w imieniu jego samego. Poza tym uprzednie uzgodnienia z adwokatami skarżących w sprawach objętych wyrokiem w sprawie Mulder II, pkt 13 powyżej, oraz wyrokiem w sprawie Mulder III, pkt 20 powyżej, wykazały Komisji w sposób wystarczający, że kwoty odszkodowań na kilogram określone w rozporządzeniu nr 2187/93 były zbyt niskie, aby naprawić szkodę poniesioną przez producentów niderlandzkich.

76 Zdaniem skarżącego z tych powodów pozostali producenci SLOM nie wnieśli zażalenia na zawieszenie postępowań w skargach, które wnieśli do Sądu, do czasu wydania przez Trybunał wyroku w sprawie Mulder III, pkt 20 powyżej, ponieważ uważali oni, że mogą oczekiwać takiego samego traktowania jak skarżący w sprawach objętych wyrokiem w sprawie Mulder II, pkt 13 powyżej, oraz wyrokiem w sprawie Mulder III, pkt 20 powyżej. W kontaktach pomiędzy przedstawicielami pozwanych i adwokatami niderlandzkich producentów SLOM nigdy nie wyrażono myśli, że pozwane mogłyby odwołać względem części niderlandzkich producentów SLOM uznanie odpowiedzialności Wspólnoty wynikającej z ofert złożonych na podstawie rozporządzenia nr 2187/93.

- 77 W szczególności skarżący podnosi, że w zachowaniu pozwanych w następstwie wyroków Sądu z dnia 16 kwietnia 1997 r. w sprawie T-20/94 Hartmann przeciwko Radzie i Komisji, Rec. str. II-595 oraz w sprawie T-554/93 Saint i Murray przeciwko Radzie i Komisji, Rec. str. II-563, nie wprowadzono żadnego rozróżnienia między producentami SLOM 1983 a producentami SLOM 1984, wobec czego nic nie pozwalało na przyjęcie, że mogą one na końcu cofnąć uznanie odpowiedzialności Wspólnoty.
- 78 W tym względzie skarżący wyjaśnia, że Komisja pismem z dnia 27 lutego 1998 r. poinformowała Sąd, iż zamierza zaproponować ugodę skarżącym we wszystkich sprawach dotyczących producentów SLOM I i SLOM II typu „Hartmann” i że wszyscy producenci tych kategorii bez różnicy rzeczywiście otrzymali ponowną ofertę ze strony Komisji. Skarżący dodaje, że chociaż prawdą jest, iż oferta ugody nie obejmowała tych producentów niderlandzkich tych kategorii, którzy odrzucili oferty rekompensaty złożone na podstawie rozporządzenia nr 2187/93 i którzy następnie wnieśli do Sądu skargę o odszkodowanie, to jednak taki sposób postępowania odpowiadał temu, co zostało uzgodnione między stronami, ponadto ważne jest, że producenci SLOM 1983 i SLOM 1984 byli traktowani w taki sam sposób.
- 79 Rada stworzyła ponadto warunki do tego, aby na podstawie wyroku Sądu z dnia 9 grudnia 1997 r. w sprawach połączonych T-195/94 i T-202/94 Quiller i Heusmann przeciwko Radzie i Komisji, Rec. str. II-2247 (zwanego dalej „wyrokiem w sprawie Quiller”), do grupy producentów, których dotyczył ten wyrok, została skierowana zbiorowa propozycja odszkodowania, w której nie wprowadzono żadnego rozróżnienia pomiędzy producentami SLOM 1983 a producentami SLOM 1984, ponieważ jeden z producentów w sprawie, w której zapadł ten wyrok, był producentem SLOM 1983. Skarżący przyznaje, że zobowiązanie do niewprowadzania do obrotu obciąża całe jego gospodarstwo, podczas gdy p. Quiller był jednocześnie cesjonariuszem części gospodarstwa obciążonego zobowiązaniem do niewprowadzania do obrotu, które wygasło w 1983 r., oraz właścicielem innego gospodarstwa, w którym kontynuował produkcję mleka. Niemniej jego zdaniem w ww. wyroku w sprawie Quiller Sąd podkreślił jedynie, że p. Quiller nie musiał uwzględniać faktu, że powinien był już od 1983 r. wznowić produkcję mleczną w tej części gospodarstwa, której był cesjonariuszem, aby uniknąć negatywnych skutków systemu kwot, podobnie zresztą jak skarżący, którego dotyczy wyrok w sprawie Spagl, pkt 11 powyżej.

- 80 Skarżący przypomina poza tym, że z protokołu nieformalnego spotkania Sądu, które odbyło się w dniu 30 września 1998 r., wynika, iż sędzia sprawozdawca do kategorii „C” zaliczył tych producentów, którym instytucje zaproponowały odszkodowanie, lecz którzy je odrzucili ze względu na metodę oszacowania szkody. Kategoria ta obejmowała wszystkich producentów SŁOM I i SŁOM II, z którymi Komisja prowadziła negocjacje w sprawie ugody po wydaniu wyroku w sprawie Mulder III, pkt 20 powyżej. Skarżący podnosi, że pozwane nigdy nie sugerowały, iż podgrupa SŁOM 1983 brała pod uwagę możliwość, że instytucje ostatecznie mogą cofnąć uznanie odpowiedzialności Wspólnoty.
- 81 Po drugie, skarżący przypomina, że w motywach rozporządzenia nr 2330/98, które upoważnia Komisję do uregulowania różnych bieżących skarg o odszkodowanie, Rada podkreśla, iż w następstwie wyroku w sprawie Mulder II, pkt 13 powyżej, instytucje „zobowiązały się do wykonania w całości tego orzeczenia”, i podnosi, że „zainteresowanymi producentami byli zasadniczo ci, którzy byli uprawnieni do występowania z wnioskiem o specjalną ilość referencyjną na mocy przepisów dodanych do rozporządzenia [...] nr 857/84 [...] rozporządzeniem [...] nr 764/89 lub rozporządzeniem [...] nr 1639/91”. Skarżący zaznacza, że w tym kontekście producenci SŁOM I i SŁOM II byli traktowani w taki sam sposób i że nic nie wskazuje na to, że producenci SŁOM 1983, jako podgrupa producentów SŁOM II, powinni byli brać pod uwagę możliwość, że ostatecznie mogą zostać pozbawieni prawa do odszkodowania. Podnosi on również, że kiedy w 2000 r. Komisja zakwestionowała odpowiedzialność Wspólnoty wobec niego i wobec innych producentów SŁOM 1983 w ramach negocjacji dotyczących konsekwencji wyroku w sprawie Mulder II, pkt 13 powyżej, stała ona na stanowisku, że każdy producent SŁOM, który był uprawniony do ostatecznej ilości referencyjnej, powinien otrzymać „co najmniej raz” ofertę rekompensaty. Jego zdaniem Komisja również tu nie czyniła rozróżnienia pomiędzy producentami SŁOM 1983 a producentami SŁOM 1984.
- 82 Po trzecie, skarżący utrzymuje, że w wyroku w sprawie Mulder III, pkt 20 powyżej, zostało stwierdzone, iż wszyscy niderlandzcy producenci SŁOM, wraz z nim samym, odrzucili w 1992 r. ofertę rekompensaty złożoną na podstawie rozporządzenia nr 2187/93 ze względów co najmniej zasadnych.

83 Jego zdaniem w sprawach objętych wyrokiem w sprawie Mulder II, pkt 13 powyżej, oraz wyrokiem w sprawie Mulder III, pkt 20 powyżej, było bezsporne, że ten ostatni wyrok miał służyć za model dla zbiorowego porozumienia z wszystkimi pozostałymi niderlandzkimi producentami SLOM. Poza tym w drugiej połowie 2000 r. adwokat producentów SLOM i pan Kleinlangevelsloo, przedstawiciel Stichting SLOM, z jednej strony oraz przedstawiciele Komisji z drugiej strony rozpoczęli intensywne konsultacje dotyczące zasadniczo wszystkich producentów SLOM, którym przyznano ostateczną ilość referencyjną SLOM w 1991 lub 1993 r. i którym złożono propozycję ugody na podstawie rozporządzenia nr 2187/93.

84 Zdaniem skarżącego niderlandzkich producentów SLOM wprawiło w zdumienie, że Komisja, powołując się na wyrok w sprawie Böcker-Lensing, pkt 18 powyżej, odmówiła w 2000 r. przyznania jakiegokolwiek odszkodowania producentom SLOM 1983, nawet jeżeli dysponowali oni ostateczną ilością referencyjną, jak to miało miejsce w jego przypadku. Komisja była gotowa do uznania co do zasady odpowiedzialności Wspólnoty jedynie wobec producentów SLOM 1983, którzy nadal mogli dostarczyć niezbity pisemny dowód na to, że w 1983 r. podjęli konkretne działania w celu wznowienia produkcji mlecznej z chwilą wygaśnięcia ich zobowiązania do niewprowadzania do obrotu.

85 Skarżący uważa, że fakt, iż Komisja cofnęła później uznanie odpowiedzialności Wspólnoty wobec niego i wobec innych niderlandzkich producentów SLOM 1983 uprawnionych do ilości referencyjnej, należy postrzegać jako sprzeczny z najbardziej podstawowymi zasadami dobrej administracji. Oświadcza on, że jest mu obojętne, w jaki sposób Sąd zakwalifikuje prawnie zachowanie pozwanych: jako naruszenie zasady dobrej administracji, naruszenie zasady równości, złą wiarę, naruszenie przepisów dotyczących wygaśnięcia lub utraty prawa (*rechtsverwerking*) czy też inaczej. Skarżący pragnie podnieść jedynie, że takie zachowanie jest prawnie niedopuszczalne. Uważa on poza tym, że zachowanie to wynika z całkowitej złej wiary i że pozwane wykorzystują wyjątkową przewlekłość postępowania sądowego w sprawach objętych wyrokiem w sprawie Mulder II, pkt 13 powyżej, oraz wyrokiem w sprawie Mulder III, pkt 20 powyżej.

- 86 Zdaniem skarżącego swoim stałym i logicznym zachowaniem Komisja wzbudziła uzasadnione oczekiwania producentów SLOM, że nie zakwestionuje później odpowiedzialności Wspólnoty uznanej w rozporządzeniu nr 2187/93, i że w tych warunkach powinno się uznać, iż Komisja nie jest uprawniona do jej zakwestionowania, ponieważ zakwestionowanie to miało miejsce po raz pierwszy w 2000 r. Fakt, że Sąd wydał wyrok w sprawie Böcker-Lensing, pkt 18 powyżej, nie może powodować, iż Komisja w ostateczności zakwestionuje odpowiedzialność Wspólnoty wobec producentów SLOM, ponieważ była ona zobowiązana do zawarcia i zawarła porozumienie dotyczące wysokości odszkodowania ze skarżącymi, których dotyczył wyrok w sprawie Mulder II, pkt 13 powyżej, oraz wyrok w sprawie Mulder III, pkt 20 powyżej.
- 87 W końcu skarżący podkreśla, że przedstawione przez niego w skardze okoliczności dotyczące zachowania w ciągu lat przedstawicieli Komisji w kontaktach z niderlandzkimi producentami SLOM nie zostały przez nią zakwestionowane.
- 88 W drugiej kolejności skarżący zauważa, że istnieją różnice między jego sytuacją a sytuacją skarżących, których dotyczyły wyroki w sprawach Böcker-Lensing, pkt 18 powyżej, Bouma, pkt 22 powyżej, oraz Beusmans, pkt 22 powyżej, w których Sąd orzekł, że nie można uznać odpowiedzialności Wspólnoty wobec niderlandzkich producentów SLOM 1983, ponieważ nie wykazali oni w sposób wystarczający, iż mieli zamiar wznowienia produkcji z chwilą wygaśnięcia ich zobowiązania do niewprowadzania do obrotu.
- 89 Skarżący uważa, że nie bez znaczenia dla wyniku niniejszej sprawy jest to, w jaki sposób zostaną rozpatrzone odwołania wniesione od wyroków w sprawie Bouma, pkt 22 powyżej, oraz w sprawie Beusmans, pkt 22 powyżej. Jego zdaniem jeżeli Trybunał uzna ostatecznie, że Wspólnota jest odpowiedzialna wobec skarżących w tych dwóch sprawach, będzie z tego wynikać, że Wspólnota jest również odpowiedzialna wobec skarżącego w niniejszej sprawie oraz ogólnie wobec

wszystkich pozostałych producentów SLOM 1983 uprawnionych do ostatecznej ilości referencyjnej. Jeżeli Trybunał oddaliłby te odwołania, nie oznaczałoby to jednak, iż Wspólnota nie jest odpowiedzialna wobec skarżącego w niniejszej sprawie, jak również wobec wszystkich pozostałych producentów SLOM 1983 uprawnionych do ostatecznej ilości referencyjnej.

- 90 Zdaniem skarżącego jego sytuacja różni się od sytuacji skarżących, których dotyczyły wyroki w sprawach Böcker-Lensing, pkt 18 powyżej, Bouma, pkt 22 powyżej, oraz Beusmans, pkt 22 powyżej. Podnosi on, iż od 1991 r. dysponuje ostateczną ilością referencyjną otrzymaną zgodnie z rozporządzeniem nr 1639/91 i że odpowiedzialność Wspólnoty wobec niego nigdy nie została zakwestionowana od czasu wydania wyroku w sprawie Mulder II, pkt 13 powyżej. Ponadto z tego wyroku, podobnie jak z rozporządzeń nr 2187/93 i 2330/98 wynika wyraźnie, że nie można wprowadzać rozróżnienia pomiędzy producentami SLOM I i SLOM II. Panowie Bouma i Beusmans natomiast nie dysponowali przez cały czas ostateczną ilością referencyjną, podczas gdy p. Böcker-Lensing otrzymał ilość referencyjną dopiero w 1995 r. Skarżący przypomina również, że żadnemu z trzech wspomnianych wyżej producentów nie złożono propozycji ugody na podstawie rozporządzenia nr 2187/93. Pozwane nigdy nie uznały odpowiedzialności Wspólnoty wobec trzech producentów, których dotyczyły ww. wyroki, dlatego też w ich przypadku Komisja nie cofa wyraźnego uznania odpowiedzialności Wspólnoty.

- 91 W końcu skarżący podnosi, że dokonywanie oceny odpowiedzialności Wspólnoty względem producentów SLOM 1983 na innej podstawie niż podstawa przyjęta wobec producentów SLOM I jest prawnie niedopuszczalne oraz że ocena dokonana przez Sąd w wyrokach w sprawach Bouma, pkt 22 powyżej, oraz Beusmans, pkt 22 powyżej, jest nieprawidłowa w zakresie, w jakim orzekł on, że producenci SLOM 1983 ponoszą większy ciężar dowodu niż producenci SLOM I, chociaż ich sytuacja jest identyczna. Skarżący przytacza zarzuty, jakie p. Beusmans podniósł w ramach odwołania od wyroku Sądu w sprawie T-73/94, przyjmując je za własne, przy czym wyjaśnia on, że Sąd nie musi badać ich zasadności.

- 92 W odniesieniu do kwestii dowodu skarżący stwierdza, że biorąc pod uwagę zachowanie, jakie pozwane przyjęły po wydaniu wyroku w sprawie Mulder I, pkt 6 powyżej, żaden z producentów SLOM 1983 nie myślał o tym, aby przechowywać dokumenty dotyczące zarządzania jego gospodarstwem lub gospodarstwami w roku 1983. Skarżący podnosi, że większość producentów SLOM 1983, wśród nich on sam, w roku 2000 nie mogła już dostarczyć dowodu na to, że podjęli w 1983 r. konkretne działania w celu wznowienia produkcji mlecznej, nawet jeżeli pewna liczba producentów SLOM 1983, która nadal dysponowała przypadkowo pewnymi dowodami, przedłożyła je Komisji, przy zastrzeżeniu, że byli do tego zobowiązani. W tym kontekście Komisja uznała dowody za wystarczające jedynie w bardzo niewielkiej liczbie przypadków, które zakończyły się wypłatą odszkodowań bez dodatkowego postępowania sądowego.
- 93 W tym względzie skarżący zaznacza, że w okresie istotnym dla okoliczności postępowania nie wymagano przedkładania dokumentów w uzasadnieniu wniosku o przyznanie kwoty i wniosku o odszkodowanie. Dodaje on, że aktualne wymogi dotyczące dowodu — ponad dziesięć lat po tym, kiedy okoliczności te miały miejsce — zostały sformułowane po wygaśnięciu ustawowego zobowiązania producentów do przechowywania dowodów księgowych oraz po licznych reorganizacjach w niderlandzkim ministerstwie rolnictwa, które z tego powodu nie może dostarczyć żadnych informacji.
- 94 Skarżący zauważa poza tym, że Komisja informuje, że „dopuszcza w przeszłości”, aby producentów uprawnionych do ostatecznej ilości referencyjnej traktowano tak, jakby mieli zamiar wznowienia produkcji mlecznej w chwili wygaśnięcia zobowiązania do niewprowadzania do obrotu. Skarżący wyjaśnia, że Komisja nigdy nie ustanowiła wymogów dotyczących dodatkowego dowodu zamiaru wznowienia produkcji mlecznej w stosunku do producentów SLOM 1983 uprawnionych do ostatecznej ilości referencyjnej, zanim nie rozpoczęła w 2000 r. negocjacji z adwokatem niderlandzkich producentów SLOM w przedmiocie uregulowania konsekwencji wyroku w sprawie Mulder III, pkt 20 powyżej.
- 95 W trzeciej kolejności skarżący kwestionuje domyślne stwierdzenie Rady, że nie skierowano do niego oferty rekompensaty ze strony Komisji na podstawie

rozporządzenia nr 2330/98, ponieważ nie wykazał on zamiaru wznowienia produkcji mlecznej z chwilą wygaśnięcia zobowiązania do niewprowadzania do obrotu. Ponieważ rozporządzenie nr 2330/98 dotyczy jedynie tych producentów SLOM, wobec których nie uznano wcześniej odpowiedzialności Wspólnoty, nie może ono dotyczyć tych, którzy tak jak on uzyskali już ze strony Wspólnoty uznanie jej odpowiedzialności.

96 Skarżący uważa poza tym, że stwierdzenie to jest błędne. Z jednej strony sugeruje ono, że wykazanie zamiaru wznowienia produkcji mlecznej z chwilą wygaśnięcia zobowiązania do niewprowadzania do obrotu miało wpływ na decyzję złożenia ofert rekompensaty na podstawie rozporządzenia nr 2330/98.

97 Z drugiej strony Komisja w niektórych przypadkach nawet po wyroku w sprawie Böcker-Lensing, pkt 18 powyżej, składała oferty rekompensaty na podstawie rozporządzenia nr 2330/98, nie ustanawiając warunków, w szczególności odnośnie do dowodu zamiaru wznowienia produkcji mlecznej, niderlandzkim producentom SLOM 1983, względem których odmówiła uznania odpowiedzialności Wspólnoty z powodu braku ostatecznej ilości referencyjnej.

98 Skarżący wskazuje, że miało to miejsce w przypadku skarżących J.I.M., W. Spikkera i T.J.W. Kraaienvangera w sprawie T-533/93, którzy otrzymali oferty rekompensaty na podstawie rozporządzenia nr 2330/98 odpowiednio w dniu 29 kwietnia 1999 r. i w maju 2000 r.

99 Poza tym jeszcze przed przyjęciem rozporządzenia nr 2330/98 Komisja przesłała oferty odszkodowania kilku niderlandzkim producentom SLOM 1983, jak skarżącemu W. Brouwerowi (sprawa T-533/93), któremu przesłano ofertę rekompensaty w 1997 r. i wypłacono odszkodowanie po jego akceptacji w kwietniu 1999 r.

- 100 Zdaniem skarżącego świadczy to o tym, że Komisja niezmiennie, również po upływie terminu przewidzianego w rozporządzeniu nr 2187/93 oraz po wydaniu wyroku w sprawie Böcker-Lensing, pkt 18 powyżej, nadal składała oferty rekompensaty producentom SLOM 1983, względem których odpowiedzialność Wspólnoty została uznana dopiero w późniejszym okresie, ponieważ producenci ci otrzymali ostateczną ilość referencyjną dopiero po upływie terminów wyznaczonych w rozporządzeniu nr 2187/93.
- 101 Rada i Komisja uważają, że przesłanki powstania odpowiedzialności pozaumownej Wspólnoty w niniejszym przypadku nie zostały spełnione, wobec czego skargę należy oddalić.

Ocena Sądu

- 102 Należy przypomnieć, że zgodnie z orzecnictwem odpowiedzialność pozaumowna Wspólnoty z powodu szkód wyrządzonych przez instytucje, o której mowa w art. 288 akapit drugi WE, może powstać jedynie, jeżeli zostaną spełnione łącznie następujące przesłanki: bezprawność zarzucanego zachowania, rzeczywisty charakter szkody oraz istnienie związku przyczynowo-skutkowego między bezprawnym zachowaniem a dochodzoną szkodą (wyroki Trybunału z dnia 28 kwietnia 1971 r. w sprawie 4/69 Lütticke przeciwko Komisji, Rec. str. 325, pkt 10 oraz z dnia 17 grudnia 1981 r. w sprawach połączonych od 197/80 do 200/80, 243/80, 245/80 i 247/80 Ludwigshafener Walzmühle i in. przeciwko Radzie i Komisji, Rec. str. 3211, pkt 18, wyroki Sądu z dnia 13 grudnia 1995 r. w sprawach połączonych T-481/93 i T-484/93 Exporteurs in Levende Varkens i in. przeciwko Komisji, Rec. str. II-2941, pkt 80, w sprawie Bouma, pkt 22 powyżej, pkt 39 oraz w sprawie Beusmans, pkt 22 powyżej, pkt 38, utrzymane w mocy wyrokiem w sprawie Bouma i Beusmans, pkt 26 powyżej, pkt 43, oraz wyroki w sprawie Gosch przeciwko Komisji, pkt 59 powyżej, pkt 41).
- 103 Jeżeli chodzi o sytuację producentów mleka, którzy podjęli zobowiązanie do niewprowadzania do obrotu, odpowiedzialność Wspólnoty powstaje względem

każdego producenta, który poniósł szkodę z tego powodu, że nie mógł dostarczać mleka w wyniku obowiązywania rozporządzenia nr 857/84 (wyrok w sprawie Mulder II, pkt 13 powyżej, pkt 22). Odpowiedzialność ta oparta jest na naruszeniu zasady ochrony uzasadnionych oczekiwań (wyroki w sprawach Bouma, pkt 22, powyżej, pkt 40 oraz Beusmans, pkt 22 powyżej, pkt 39, utrzymane w mocy wyrokiem w sprawie Bouma i Beusmans, pkt 26 powyżej, pkt 45–47, oraz wyrok w sprawie Gosch przeciwko Komisji, pkt 59 powyżej, pkt 42).

- 104 Niemniej powołanie się na tę zasadę w odniesieniu do danej regulacji wspólnotowej jest możliwe tylko wtedy, gdy Wspólnota uprzednio sama stworzyła sytuację, która może wzbudzać uzasadnione oczekiwania (wyrok Trybunału z dnia 10 stycznia 1992 r. w sprawie C-177/90 Kühn, Rec. str. I-35, pkt 14, wyroki w sprawach Bouma, pkt 22 powyżej, pkt 41, oraz Beusmans, pkt 22 powyżej, pkt 40, utrzymane w mocy wyrokiem w sprawie Bouma i Beusmans, pkt 26 powyżej, pkt 45–47, oraz wyrok w sprawie Gosch przeciwko Komisji, pkt 59 powyżej, pkt 43).
- 105 Podmiot gospodarczy, który przez działanie Wspólnoty został skłoniony do tego, aby w określonym terminie w interesie ogólnym i za zapłatą premii nie wprowadzać mleka do obrotu, może zatem zasadnie oczekiwać, że po wygaśnięciu swojego zobowiązania nie zostanie poddany ograniczeniom, które będą w szczególności sposobem naruszać jego interesy właśnie z tego powodu, że skorzystał on z możliwości oferowanych przez prawodawstwo wspólnotowe (wyroki w sprawach Mulder I, pkt 6 powyżej, pkt 24 oraz von Deetzen, pkt 6 powyżej, pkt 13). Zasada ochrony uzasadnionych oczekiwań nie sprzeciwia się natomiast temu, aby na podstawie systemu takiego jak system dotyczący dodatkowej opłaty wyrównawczej na producenta zostały nałożone ograniczenia ze względu na to, że nie wprowadzał lub wprowadzał jedynie niewielką ilość mleka do obrotu w ciągu danego okresu przed wejściem w życie tego systemu, w wyniku swobodnie podjętej decyzji, do której nie został nakłoniony działaniem Wspólnoty (wyroki w sprawach Kühn, pkt 104 powyżej, pkt 15, Bouma, pkt 22 powyżej, pkt 42 oraz Beusmans, pkt 22 powyżej, pkt 41, utrzymane w mocy wyrokiem w sprawie Bouma i Beusmans, pkt 26 powyżej, pkt 45–47, oraz wyrok w sprawie Gosch przeciwko Komisji, pkt 59 powyżej, pkt 44).

- 106 Ponadto z wyroku w sprawie Spagl, pkt 11 powyżej, wynika, że Wspólnota nie mogła, nie naruszając zasady ochrony uzasadnionych oczekiwań, wyłączyć automatycznie od przyznania kwot wszystkich producentów, których zobowiązanie do niewprowadzania do obrotu lub konwersji wygasło w 1983 r., w szczególności tych, którzy podobnie jak p. Spagl nie mogli wznowić produkcji mleka z powodów związanych z ich zobowiązaniem (wyroki w sprawach Bouma, pkt 22 powyżej, pkt 43 oraz Beusmans, pkt 22 powyżej, pkt 42, utrzymane w mocy wyrokiem w sprawie Bouma i Beusmans, pkt 26 powyżej, pkt 53, oraz wyrok w sprawie Gosch przeciwko Komisji, pkt 59 powyżej, pkt 45). Trybunał orzekł w pkt 13 tego wyroku:

„Prawodawca wspólnotowy mógł zgodnie z prawem ustanowić termin upływu okresu niewprowadzania do obrotu lub konwersji danych podmiotów, mając na celu wyłączenie z korzyści [przepisów dotyczących przyznania specjalnej ilości referencyjnej] tych producentów, którzy nie dostarczali mleka przez cały rok lub część roku referencyjnego z powodów niezwiązanych ze zobowiązaniem do niewprowadzania do obrotu lub konwersji. Zasada [ochrony] uzasadnionych oczekiwań w wykładni przytoczonych powyżej wyroków sprzeciwia się natomiast temu, aby termin takiego rodzaju został ustalony w taki sposób, że wyklucza również z korzyści [tych przepisów] producentów, którzy nie dostarczali mleka przez cały rok lub część roku referencyjnego w wyniku wykonywania zobowiązania podjętego na podstawie rozporządzenia nr 1078/77”.

- 107 Z wyroku tego można zatem zasadnie wywieść, że producenci, których zobowiązanie wygasło w 1983 r., swoje skargi o odszkodowanie mogą skutecznie oprzeć na naruszeniu zasady ochrony uzasadnionych oczekiwań tylko wtedy, kiedy wykażą, że powody, dla których nie wznowili produkcji mleka w ciągu roku referencyjnego, związane są z tym, że wstrzymali oni tę produkcję na dany okres i ze względów organizacji tej produkcji nie mieli możliwości natychmiastowego jej wznowienia (wyroki w sprawach Bouma, pkt 22 powyżej, pkt 45 oraz Beusmans, pkt 22 powyżej, pkt 44, utrzymane w mocy wyrokiem w sprawie Bouma i Beusmans, pkt 26 powyżej, pkt 62 i 63, oraz wyrok w sprawie Gosch przeciwko Komisji, pkt 59 powyżej, pkt 47).

108 Ponadto z wyroku w sprawie Mulder II, pkt 13 powyżej, pkt 23 wynika, że odpowiedzialność Wspólnoty jest uzależniona od przesłanki wyraźnego okazania przez producentów zamiaru wznowienia produkcji mleka z chwilą wygaśnięcia ich zobowiązania do niewprowadzania do obrotu. Aby bowiem w wyniku bezprawnego działania, które doprowadziło do stwierdzenia nieważności rozporządzeń, z powodu których doszło do sytuacji, w jakiej znaleźli się producenci SLOM, mogło powstać roszczenie odszkodowawcze dla tych producentów, musieli oni nie mieć możliwości wznowienia produkcji mleka. Oznacza to, że producenci, których zobowiązanie wygasło przed wejściem w życie rozporządzenia nr 857/84, rozpoczęli na nowo tę produkcję lub co najmniej podjęli w tym celu działania takie jak dokonanie inwestycji, napraw lub konserwacja urządzeń niezbędnych do tej produkcji (wyroki w sprawach Bouma, pkt 22 powyżej, pkt 46 oraz Beusmans, pkt 22 powyżej, pkt 45, utrzymane w mocy wyrokiem w sprawie Bouma i Beusmans, pkt 26 powyżej, pkt 89–91, oraz wyrok w sprawie Gosch przeciwko Komisji, pkt 59 powyżej, pkt 48).

109 Jeżeli producent nie okazał tego zamiaru, nie może twierdzić, że miał uzasadnione oczekiwanie co do możliwości wznowienia produkcji mleka w każdej chwili w przyszłości. W tych okolicznościach jego sytuacja nie różniła się od sytuacji podmiotów gospodarczych, które nie produkowały mleka i które po w prowadzeniu w 1984 r. systemu kwot mlecznych nie miały możliwości rozpoczęcia takiej produkcji. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem w dziedzinie wspólnej organizacji rynków, której celem jest stałe przystosowywanie się do zmian sytuacji gospodarczej, podmioty gospodarcze nie mogą mieć uzasadnionych oczekiwań co do tego, że nie zostaną poddane ograniczeniom wynikającym z ewentualnych przepisów z zakresu polityki rynków lub polityki strukturalnej (zob. wyroki w sprawach Bouma, pkt 22 powyżej, pkt 47, Beusmans, pkt 22 powyżej, pkt 46 i przywołane tam orzecznictwo, utrzymane w mocy wyrokiem w sprawie Bouma i Beusmans, pkt 26 powyżej, pkt 99–102, oraz wyrok w sprawie Gosch przeciwko Komisji, pkt 59 powyżej, pkt 49).

110 W niniejszym przypadku, biorąc pod uwagę fakt, że skarżący nie wznowił produkcji mleka pomiędzy dniem wygaśnięcia jego zobowiązania do niewprowadzania do obrotu, 1 października 1983 r., a dniem wejścia w życie systemu kwot, 1 kwietnia 1984 r., aby jego wniosek o odszkodowanie mógł zostać uznany za zasadny,

powinien wykazać, że miał zamiar wznowienia tej produkcji z chwilą wygaśnięcia swojego zobowiązania do niewprowadzania do obrotu i że nie miał możliwości zrobienia tego z powodu wejścia w życie rozporządzenia nr 857/84 (wyroki w sprawach Bouma, pkt 22 powyżej, pkt 48 oraz Beusmans, pkt 22 powyżej, pkt 47, utrzymane w mocy wyrokiem w sprawie Bouma i Beusmans, pkt 26 powyżej, pkt 99–102).

- 111 W pierwszej kolejności należy stwierdzić w tym względzie, że skarżący nie dostarczył dowodu, iż skontaktował się z władzami krajowymi w celu uzyskania ilości referencyjnej w 1984 r., kiedy wchodził w życie system kwot, ani że podjął inne działania mogące udowodnić jego zamiar wznowienia produkcji mleka wraz z wygaśnięciem zobowiązania do niewprowadzania do obrotu.
- 112 Jeżeli chodzi o dowody dotyczące zamiaru wznowienia przez skarżącego jego działalności jako producenta mlecznego z chwilą wygaśnięcia jego zobowiązania do niewprowadzania do obrotu, należy stwierdzić najpierw, że w jego poczcie elektronicznej z dnia 20 stycznia 2003 r., przedłożonej na żądanie Sądu, prawnik skarżącego potwierdza, iż wybrał niniejszą sprawę jako sprawę pilotującą, ponieważ skarżący obecnie nie jest w stanie wykazać, że w 1983 r. podjął działania w celu wznowienia produkcji, wobec czego wynik niniejszej sprawy zależy wyłącznie od tego, jaka jest sytuacja prawna producentów, którzy otrzymali ofertę rekompensaty i ją odrzucili.
- 113 Następnie, chociaż skarżący wbrew stanowisku pozwanych uważa, że nie jest obecnie możliwe przedstawienie wspomnianego dowodu, ponieważ odpowiednie ministerstwo niderlandzkie nie może już dostarczyć informacji, w odpowiedzi na pytanie zadane przez Sąd podczas rozprawy przyznał jednak, że nie podjął żadnych kroków w celu uzyskania takich informacji.

- 114 W końcu skarżący oświadczył podczas rozprawy, że po 1983 r. i do końca 1984 r. nadal utrzymywał w dobrym stanie stajnie i pastwiska, ponieważ chciał wznowić w danym czasie produkcję mleczną. Dodał ponadto, że ze względu na system kwot mlecznych rokrocznie przedłużał umowy dzierżawy swoich gruntów, ponieważ zamierzał wznowić produkcję mleczną latem 1984 r.
- 115 Wobec powyższego należy stwierdzić, że ewentualny zamiar wznowienia produkcji mleka przez skarżącego z chwilą wygaśnięcia jego zobowiązania do niewprowadzania do obrotu nie opiera się na żadnym obiektywnym dokumencie, lecz wyłącznie na jego własnych oświadczeniach, chociaż miał sześć miesięcy na podjęcie rzeczywistych kroków w celu wznowienia produkcji.
- 116 W drugiej kolejności odnośnie do argumentu skarżącego dotyczącego rzekomych różnic między jego sytuacją a sytuacją skarżących, których dotyczyły wyroki w sprawach Bouma, pkt 22 powyżej, Beusmans, pkt 22 powyżej, oraz Böcker-Lensing, pkt 18 powyżej, polegających na tym, że w odróżnieniu od jego przypadku pp. Bouma i Beusmans nie dysponowali cały czas ostateczną ilością referencyjną, podczas gdy p. Böcker-Lensing otrzymał ilość referencyjną dopiero w 1995 r., należy zauważyć, że z faktu, iż skarżący uzyskał tymczasową ilość referencyjną z wejściem w życie rozporządzenia nr 1639/91, nie wynika, że przysługuje mu roszczenie odszkodowawcze w ramach powstania odpowiedzialności pozaumownej Wspólnoty (wyroki w sprawach: Bouma, pkt 22 powyżej, pkt 49, oraz Beusmans, pkt 22 powyżej, pkt 48).
- 117 Należy przypomnieć w tym względzie, że przydział kwot został przewidziany w rozporządzeniach Rady i Komisji, które miały na celu naprawienie sytuacji wywołanej wcześniejszym bezprawnym działaniem. W celu zagwarantowania, że z kwot skorzystają ci, którzy rzeczywiście mieli zamiar produkcji mleka, oraz żeby producenci nie składali o nie wniosków jedynie w celu osiągnięcia korzyści ekonomicznych, prawodawca uzależnił ich przyznanie od szeregu przesłanek (wyroki w sprawach Bouma, pkt 22 powyżej, pkt 51 oraz Beusmans, pkt 22 powyżej, pkt 50).

- 118 Fakt, że odmówiono przyznania kwoty producentowi, ponieważ w chwili złożenia wniosku nie spełniał przesłanek przewidzianych w przepisach wspólnotowych zmierzających do naprawienia nieważności rozporządzenia nr 857/84, nie wyklucza, że z chwilą wygaśnięcia jego zobowiązania miał on uzasadnione oczekiwanie co do możliwości wznowienia produkcji mleka i że w konsekwencji ma roszczenie odszkodowawcze na warunkach, o których mowa w wyroku w sprawie Mulder II, pkt 13 powyżej. Możliwe jest natomiast również, że producenci, którzy nie zamierzali wznowić produkcji mleka z chwilą wygaśnięcia ich zobowiązania, otrzymali ilość referencyjną parę lat później, ponieważ spełniali wymagane wówczas przesłanki (wyroki w sprawach Bouma, pkt 22 powyżej, pkt 52 oraz Beusmans, pkt 22 powyżej, pkt 51).
- 119 W konsekwencji fakt późniejszego otrzymania tymczasowej ilości referencyjnej, przekształconej następnie w ostateczną ilość referencyjną, nie dowodzi sam w sobie, że z chwilą wygaśnięcia zobowiązania do niewprowadzania do obrotu skarżący miał zamiar wznowienia produkcji mleka (wyroki w sprawach Bouma, pkt 22 powyżej, pkt 53 oraz Beusmans, pkt 22 powyżej, pkt 52).
- 120 W końcu nie można uwzględnić argumentu skarżącego, że rozporządzenie nr 2187/93 obejmowało wszystkich producentów mleka, którzy mogli dochodzić odszkodowania na podstawie wyroku w sprawie Mulder II, pkt 13 powyżej, i wyrażało wyraźne uznanie ze strony Wspólnoty jej odpowiedzialności wobec producentów, którzy otrzymali ostateczną ilość referencyjną na podstawie rozporządzeń nr 764/89 i 1639/91, wśród nich niego samego, który ponadto otrzymał indywidualną ofertę rekompensaty na podstawie rozporządzenia nr 2187/93.
- 121 W tym względzie należy stwierdzić po pierwsze, że wbrew temu, co utrzymuje skarżący, instytucje nie zapowiedziały w komunikacie z dnia 5 sierpnia 1992 r., iż dadzą odszkodowanie wszystkim zainteresowanym producentom SŁOM. Ograniczyły one bowiem możliwość odszkodowania „wobec każdego producenta [...], który poniósł dające się naprawić szkody w rozumieniu ww. wyroku [w sprawie Mulder II, pkt 13 powyżej] z racji niemożności otrzymania w stosownym czasie kwoty mlecznej

w następstwie [jego] przystąpienia do systemu ustanowionego rozporządzeniem (EWG) nr 1078/77 oraz który faktycznie spełnia kryteria i warunki określone w tym wyroku”.

122 Po drugie, rozporządzenie nr 2187/93 miało wprowadzić zbiorowe porozumienie na rzecz producentów SLOM spełniających określone kryteria. Wspomniano w nim wyraźnie z jednej strony w motywie czwartym, że duża liczba potencjalnie uprawnionych wyklucza rozpatrzenie każdej sytuacji indywidualnie, i z drugiej strony w motywie ostatnim i w art. 14, że odrzucenie oferty rekompensaty złożonej producentom mleka stosownie do przepisów tego rozporządzenia oznaczało odrzucenie oferty Wspólnoty i powodowało, iż nie wiązała ona na przyszłość danych instytucji wspólnotowych. W tym przypadku obowiązek odszkodowania ciążyący na Wspólnocie powinien być stwierdzony w każdym poszczególnym przypadku przez sąd.

123 Z brzmienia rozporządzenia nr 2187/93, w szczególności ze wzmianki, że nie można rozpatrzyć sytuacji indywidualnie ze względu na dużą liczbę potencjalnie zainteresowanych producentów, wynika bez wątpliwości, że przewidziana w nim oferta rekompensaty stanowiła próbę zbiorowego i ryczałtowego uregulowania w sposób ugodowy całości przypadków wynikłych z wykonania rozporządzenia nr 857/84, zgodnie z ogólnymi warunkami określonymi w wyroku w sprawie Mulder II, pkt 13 powyżej. Oferta taka sama w sobie nie oznacza z definicji uznania odpowiedzialności wobec każdego z potencjalnie zainteresowanych producentów.

124 Jak orzekł Sąd, fakt, że skarżący otrzymał ofertę rekompensaty w zastosowaniu rozporządzenia nr 2187/93, nie może stanowić dowodu spełnienia przesłanek niezbędnych do stwierdzenia odpowiedzialności Wspólnoty z tytułu dochodzonej w niniejszym przypadku szkody w rozumieniu orzecznictwa przywołanego w pkt 102 niniejszego wyroku. Rozporządzenie to miało bowiem charakter ugodowej propozycji skierowanej do określonych producentów, której przyjęcie było dobrowolne i stanowiło alternatywę dla sądowego rozstrzygnięcia sporu.

W przypadku odrzucenia oferty przez producenta zachowywał on prawo wniesienia skargi o odszkodowanie na podstawie art. 288 akapit drugi WE (zob. wyrok w sprawie Gosch przeciwko Komisji, pkt 59 powyżej, pkt 69 i przywołane tam orzecznictwo).

125 Sąd uznał zatem, że odrzucając ofertę skierowaną do niego w ramach rozporządzenia nr 2187/93, skarżący umieścił się poza ramami ustanowionymi tym rozporządzeniem i że w konsekwencji jego obowiązkiem było wykazanie, że zostały spełnione przesłanki niezbędne do stwierdzenia odpowiedzialności Wspólnoty (zob. podobnie wyrok w sprawie Gosch przeciwko Komisji, pkt 59 powyżej, pkt 70).

126 W tych warunkach skarżący nie może skutecznie podnosić w ramach niniejszego postępowania sądowego rzekomego uznania odpowiedzialności ze strony Wspólnoty z powodu otrzymania oferty rekompensaty skierowanej na podstawie rozporządzenia nr 2187/93. Nie może on więc tym bardziej powoływać się na zachowanie Rady i Komisji w trakcie negocjacji prowadzonych do 2000 r. z przedstawicielami producentów SLOM w celu stwierdzenia istnienia uzasadnionych oczekiwań, które zakazują pozwanym kwestionowania ich odpowiedzialności w niniejszym postępowaniu.

127 Zarówno oferta rekompensaty, jak i wspomniane zachowanie wpisują się bowiem w ramy próby ugodowego i zbiorowego uregulowania, na podstawie którego określonym producentom zaproponowano odszkodowanie. Dokonując oceny spełnienia przesłanek powstania odpowiedzialności pozaumownej Wspólnoty ze względu na sytuację danego producenta SLOM, Sąd nie może być jednak związany w jakikolwiek sposób tym ugodowym i zbiorowym uregulowaniem.

128 Skarżący nie może zatem utrzymywać, że otrzymanie oferty rekompensaty od władz niderlandzkich na podstawie rozporządzenia nr 2187/93 oznacza wyraźne uznanie odpowiedzialności ze strony Wspólnoty oraz że fakt, iż inaczej niż skarżący, których

dotyczyły wyroki w sprawach Bouma, pkt 22 powyżej, Beusmans, pkt 22 powyżej, oraz Böcker-Lensing, pkt 18 powyżej, otrzymał on taką ofertę, odróżnia go od tych skarżących i zwalnia z obowiązku wykazania, że miał zamiar wznowienia produkcji mleka z chwilą wygaśnięcia jego zobowiązania.

129 Z powyższego wynika, że skarżący nie wykazał związku przyczynowego pomiędzy rozporządzeniem nr 857/84 a dochodzoną szkodą. W konsekwencji należy stwierdzić, że nie można obciążyć Wspólnoty odpowiedzialnością wobec skarżącego z powodu stosowania rozporządzenia nr 857/84, przy czym nie ma potrzeby badania, czy spełnione zostały inne przesłanki tej odpowiedzialności.

130 Nie ma zatem również potrzeby rozpatrywania kwestii przedawnienia.

131 W konsekwencji skargę należy oddalić w odniesieniu do J.C. Bloma. Rozstrzygnięcie skargi w niniejszej sprawie w zakresie, w jakim została ona wniesiona przez skarżących, których nazwiska są podane w załączniku, nastąpi w terminie późniejszym.

W przedmiocie kosztów

132 Zgodnie z art. 87 § 2 regulaminu Sądu kosztami zostaje obciążona, na żądanie strony przeciwnej, strona przegrywająca sprawę. Ponieważ skarżący przegrał sprawę, zgodnie z żądaniem Rady i Komisji należy obciążyć go kosztami postępowania.

Z powyższych względów

SĄD (piąta izba)

orzeka, co następuje:

- 1) Skarga zostaje oddalona w odniesieniu do J.C. Bloma.
- 2) Skarżący zostaje obciążony kosztami.
- 3) Rozstrzygnięcie skargi w niniejszej sprawie w zakresie, w jakim została ona wniesiona przez skarżących, których nazwiska są podane w załączniku, nastąpi w terminie późniejszym.

Vilaras

Martins Ribeiro

Jürimäe

Wyrok ogłoszono na posiedzeniu jawnym w Luksemburgu w dniu 30 maja 2006 r.

Sekretarz

Prezes

E. Coulon

M. Vilaras

ZAŁĄCZNIK

Nazwiska pozostałych skarżących w sprawie T-87/94

- B.A. Kokkeler, zamieszkały w Denekamp (Niderlandy)

- H. Rossel, zamieszkały w Zutphen (Niderlandy)

- A.J. Keurhorst, zamieszkały w Nijbroek (Niderlandy)

- A.J. Scholten, zamieszkały w De Krim (Niderlandy)

- G.E.J. Wilmink, zamieszkały w Ambt-Delden (Niderlandy)